

УДК 338.45:655.1/3:504.03/(477)

Магістрант О.Р. Попович;

доц. В.Р. Шевчук, канд. екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕГУЛЯТОРІВ ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ПОЛІГРАФІЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Розглядаються проблеми екологізації поліграфічного виробництва, реалізація на практиці механізму еколого-економічного управління шляхом організації екологічно безпечних виробничих процесів.

Ключові слова: поліграфічне виробництво, еколого-економічне регулювання, екологічно безпечний виробничий процес.

*Undergraduate O.R. Popovych; assoc. prof. V.R. Shevchuk –
L'viv NU named after Ivan Franko*

The peculiarity of application of economic regulators of ecological management in polygraphy

The problems of ecologization of polygraphy production and realization in practice of mechanism of ecological-economic management by organization ecologically of safe production processes are considered in the article.

Keywords: polygraphy production, ecological-economic regulation, ecologically safe production process.

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства важко собі уявити без друкованих видань газет, журналів, книг, виготовлення яких здійснюється видавничо-поліграфічним комплексом. Аналізуючи статистичні дані, можна стверджувати про наявність позитивних тенденцій розвитку поліграфічної галузі.

Табл. 1. Кількість підприємств за КВЕД 22.2 "поліграфічна діяльність"

Секція/ КВЕД	Вид діяльності	Рік					
		2001	2002	2003	2004	2005	2006
22.2	Поліграфічна діяльність	2673	2950	3068	3147	3226	3323

У регіональному розрізі лідерами за КВЕД 22.2 "поліграфічна діяльність" є Харківська (259 підприємств), Львівська (191 підприємство), Донецька (169 підприємств) області [3].

Характеризуючи поліграфічне виробництво, необхідно звернути увагу на те, що поряд з основними управлінськими завданнями керівництва підприємства з використання безперебійного функціонування виробничих процесів, усе більше місце починають займати природоохоронні питання.

Екологічна політика поступово стає необхідною складовою економічного розвитку суспільства в цілому, основою побудови стратегії врівноваженого розвитку. Результативність реалізації екологічної політики залежить від ефективної дії інструментів екологічного управління, які в свою чергу, послуговуються економічними інструментами, що мають забезпечити гармонійний розвиток економіки за збереження і раціонального використання ресурсів навколишнього природного середовища. Економічні інструменти за-

безпечують дію економічних механізмів з метою регулювання діяльності суб'єктів природокористування в руслі екологорівноваженого (сталого) розвитку. Сутність і дієвість економічних інструментів полягає у збалансованому використанні регуляторів примусового і компенсаційного характеру[5].

Згідно з чинним законодавством, забезпечення ресурсно-екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги є безпосереднім обов'язком як суб'єктів господарювання, так і кожного громадянина окремо. Законодавством України врегульовано аспекти економічного регулювання охорони довкілля, але не менш важливе значення має його практичне застосування.

Проблему еколого-економічного управління слід розглядати у рамках єдиного підходу до соціально-екологічних та ресурсно-технологічних аспектів як сукупність трьох складових: екологічного (досягнення екологічної безпеки); ресурсного (розвиток вторинного ресурсокористування); методико-організаційного (науково-методичне, інформаційно-аналітичне, організаційно-правове забезпечення вирішення та регулювання)[2].

Взаємне узгодження економічних, екологічних та соціальних чинників є засадою сталого розвитку, який ґрунтується на дотриманні стратегії чистого виробництва, що означає мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище за допомогою змін технології.

Практичним механізмом реалізації еколого-економічного управління є організація екологічного безпечного виробництва.

Однією з найважливіших вимог організації екологічно безпечних виробничих процесів є мінімізації викидів і розміщення в навколишньому середовищі забруднюючих речовин та відходів [4]. Важливим є визначення ресурсної цінності відходів і технологічних можливостей їх комплексної переробки, а також економічне обґрунтування напрямів та шляхів використання відходів [2].

Враховуючи специфіку діяльності, відходи поліграфічних підприємств можна розділити на побутові, утилізація яких не потребує особливого контролю та особливі відходи, утилізація яких потребує більших затрат та підлягає контролю.

Рис. 1. Умови організації екологічно безпечного виробничого процесу

Для прикладу, в поліграфії, а саме при офсетному друку, використовуються хімічні реагенти, такі як проявник і фіксаж, за допомогою яких обробляється срібломістка плівка, що служить оригіналом для друкарської форми. Термін проявника можна продовжити за допомогою економічних проявлювальних систем і хімікатів з довготривалим терміном придатності. Завдяки цьому кількість використаного проявника, який підлягає утилізації і відноситься до особливих відходів, значно скорочується. Термін придатності фіксажу значно продовжується за допомогою системи його циркуляції з видаленням срібла. Це також дає можливість скоротити кількість особливих відходів, а отримане срібло використовується як матеріал. З початком використання систем "комп'ютер-друкарська форма" і "комп'ютер-друкарська машина" частково або повністю відпадає потреба застосування хімікатів і фотоматеріалів, що дало змогу значно скоротити витрати на їх утилізацію.

Технологічний процес офсетного друку зумовлює також вентиляційні викиди. Вони утворюються зі зволожувального спиртового розчину, який зазвичай додається в кількості 8-15 %, а також із засобів для промивання валиків, офсетних полотен та інших деталей машин. Ці виділення можна значно скоротити, якщо для зниження вмісту спирту використовувати відповідні замінники або більш гідрофільні зволожуючі валики, а також застосовувати технічні удосконалення.

Отже, для ефективної реалізації на практиці еколого-економічного управління необхідна розробка ряду заходів щодо зведення до мінімуму обсягів відходів внаслідок техніко-технологічної реконструкції виробництв, більш повного та комплексного використання сировини; зниження токсичності залишкових відходів та їх негативного впливу на довкілля шляхом перетворення або знищення; еколого-економічного обґрунтування методів та шляхів найефективнішого знешкодження відходів.

Ще однією важливою умовою екологічно безпечного виробничого процесу є низький рівень енергоспоживання і ресурсовикористання [4]. Як відомо, при друкуванні будь-яких видань (книг, журналів, газет) і на будь-якому обладнанні, утворюються відходи паперу. Це залишки паперу на гільзах, обрізки паперу, картону, палітурних матеріалів, бронзової рулонної фольги.

Для визначення кількості паперу, необхідного для виготовлення тиражів, розрахунку кількості паперу, що видається в цехи, використовуються норми відходів. Кількість відходів паперу на підготовку форм до друкування (налагодження) вимірюється в паперових аркушах, за іншими статтями відходів – у відсотках від кількості паперу, необхідного для друкування тиражу (без відходів). Кількість відходів при розрізанні рулонного паперу на листи розраховується виходячи із загальної кількості паперу, що нарізається.

В умовах поліграфічного виробництва для забезпечення ефективного контролю за матеріальними витратами ефективним є застосування методів документального оформлення відхилень від норм, обліку розкроювання за партіями та інвентаризації. За наслідками різання визначаються вихід паперу та відходів на операціях підготовки до розкроювання, залишку на втулках і сортування. З метою скорочення відходів, макулатуру і втулки рулонів мож-

на здавати в організації, які займаються їх подальшою переробкою. А раціональна автоматизація (наприклад системи попереднього регулювання подачі фарби, пульти управління) зменшує кількість макулатури і сприяє економії паперу і енергії.

Сучасне виробництво повинно орієнтуватися на випуск продукції з поновлюваної сировини, ресурсів і вторинних матеріалів, яка не забруднює навколишнє середовище і характеризується низьким рівнем енергоспоживання в процесі використання.

Щоб оцінити відповідність виробничих процесів підприємства вимогам екологічної безпечності, зазвичай використовують методи аналізу, що базуються на зіставленні використаних ресурсів і виходів продукції. Найзручніше при такому розгляді використовувати питомі показники виробничих процесів. Однак використання питомих показників є недостатнім для одержання адекватної оцінки екологічної ефективності підприємства. Вони можуть бути лише умовною мірою ефективності виробничих процесів. Для того ж, щоб одержати оцінку всього підприємства, варто зробити відповідне перерахування на обсяг виробленої продукції.

Варто також зазначити, що важливою вимогою організації екологічно безпечного виробничого процесу, є охорона праці на підприємстві [4]. Зокрема, це організація санітарно-захисної зони поліграфічного підприємства, забезпечення колективного та індивідуального захисту працівників при роботі зі шкідливими матеріалами, обладнання приміщення відповідними вентиляційними системами.

Якщо керівництво має намір контролювати виробництво на рівні кращих зразків світової практики, щоб зробити його максимально ефективним, то одержання інформації про можливу шкоду стає дуже важливим. Управління безпекою та охороною праці повинно стати невід'ємною складовою загального управління виробництвом.

Однією з складових системи управління охороною праці, є організація проведення аудиту охорони праці [1]. Він полягає у перевірці технічного стану всього устаткування, оцінці організаційного і технічного рівня виробництва з точки зору безпеки. І хоча проведення аудиту охорону праці визначено Законом України "Про охорону праці", практика його застосування на вітчизняних підприємствах не є поширеною. Впровадження проведення такого аудиту на підприємстві дає змогу зробити виробництво безпечним, адже практичні висновки зроблені за результатами його проведення, змушують вивчати і впроваджувати нове безпечне устаткування, сприяють наближенню виробництва до світових стандартів безпеки.

Загальна орієнтація на удосконалення виробництва, на вибір належного типу і виду продукту й оптимізація систем управління дає можливість істотно збільшити технічну й екологічну "гнучкість" виробництва, його загальну ефективність, що одночасно сприяє і його екологічній безпеці.

Щоб залучити капітал у еколого безпечні виробництва, розв'язання екологічних проблем, необхідно створити відповідну податкову і кредитну політику, сформувати ринки цінних паперів та екологізувати приватиза-

ційний процес. Необхідно запровадити таку систему економічного регулювання виробництва, яка, насамперед, економічно зацікавить підприємства до реалізації природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів. Саме така система регуляторів еколого-економічної поведінки підприємств примусово-обмежувального та стимулюючо-компенсаційного характеру – є не тільки економічно вигідною і екологічно доцільною, а й ідеєю сталого, збалансованого з можливостями природи, розвитку промисловості, що сприятиме збільшенню обсягів виробництва та забезпечить істотне оздоровлення довкілля.

Отже, еколого-економічний підхід дає змогу задовольнити вимоги основного економічного принципу господарювання – досягнення найвищої економічної ефективності при найменших втратах ресурсів, та основного екологічного принципу – забезпечення охорони довкілля та зведення до мінімуму негативного впливу на нього. Для ефективної реалізації на практиці механізму еколого-економічного управління, підприємство повинно бути зацікавлене і водночас державне регулювання повинно бути направлене на уникнення такого спрямування господарської діяльності, яке може заподіяти шкоду навколишньому природному середовищу.

Література

1. Закон України "Про охорону праці" від 20.14.1992 р. № 2694-ХІІ.
 2. Постанова ВРУ "Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки" від 05.03.1998 р. № 188/98-ВР.
 3. Дурняк Б.В., Штангрет А.М., Мельников О.В. Видавничо-поліграфічна галузь України: стан, проблеми, тенденції. Статистично-графічний огляд. – Львів: УАД, 2006. – 272 с.
 4. Екологічний менеджмент/ За ред. В.Ф. Семенова, О.Л. Михайлюк. – К.: Знання, 2006. – 366 с.
 5. Кожушко Л.Ф., Скрипчук П.М. Екологічний менеджмент. – К.: Академія, 2007. – 432 с.
-